OBIECTE DE PODOABĂ – SEC. XVI
- CERCEI DE TÂMPLĂ -

Georgeta Ciorteanu

I. Descrierea pieselor.

Piesele aparțin Muzeului Olteniei Craiova, secția de Istorie și Arheologie, făcând parte din tezaurul descoperit la Șotânga și datat sec. XVI.

Moda cerceilor de tâmplă lansată la Bizanț de împărăteasa Teodora în sec. VI este preluată și la curțile domnești Muntenia și Moldova.

Aceste bijuterii au fost executate din cele mai felurite materiale, într-o gamă variată de forme.

1. Cercel de tâmplă (124 lunule, foto 1) - este format dintr-o tortiță de prindere, un element de susținere de formă semicirculară și 11 lănțișoare (pandelocuri) de care sunt prinse cele 124 de lunule.

Toarta de prindere din care lipsește cârligul de prindere se termină sub forma unei lacrimi în care este montată o piatră de culoare verde cu un diametru aproximativ de 10 mm.

De această toartă este prinsă prin intermediul unei balamale un element de susținere cu o formă semicirculară cu raza de 3,1 cm.

Piesa de susținere (semicirculară) are ca model decorativ marginea zimțată, 4 decupaje neuniforme, un model floral în relief, o piatră de culoare roșie cu diametrul de 10 mm fixată în montură. De acest element de susținere sunt prinse 9 lanțuri (pandelocuri) prin intermediul unor orificii special executate, poziționate simetric.

Pandelocurile sunt executate din sârmă, aliaj cupru și staniu. Pe aceste lanțuri sunt fixate din loc în loc plăcuțe (lunule) cu o formă circulară și ușor curbate cu un diametru aproximativ 1,2 cm.

Aceste plăcuțe (lunule) se fixează pe lanțuri (pandelocuri) prin câte o tortiță și inel de fixare.

Pe lanțurile scurte sunt fixate cele 10 plăcuțe (lunule), iar pe cele lungi câte 16.

2. Cercel de tâmplă (25 lunule, foto 2) - este format din corp de formă triunghiulară cu latura de 1,8 cm în care este montată o piatră centrală de culoare bleu matizată.

La baza triunghiului sunt practicate 5 orificii de care sunt prinse 4 lanțuri (pandelocuri) cu lungimi cuprinse între 16,5 cm și 17 cm.

Pe aceste pandelocuri sunt prinse lanulele-plăcuțe de formă neregulată (clopoțel) prin intermediul a două bucle din sârmă. Pe fiecare pandeloc sunt prinse între 6 și 10 lunule.

3. Cercel de tâmplă (101 lunule, foto 3) - este format dintr-un cârlig de prindere care este fixat într-un bumb ornamental cu o formă aproximativ sferică.

De acest bumb sunt fixate prin două inele alte două elemente de susținere.

Primul este de formă triunghiulară cu latura de 1,6 cm în care este montată o piatră roșie și la baza căruia sunt practicate 3 orificii de care este prins al doilea element de susținere de formă triunghiulară cu laturi de 5 cm, respectiv 1,2 cm rotunjit la capete.

Pe această plăcuță dreptunghiulară sunt fixate 3 monturi, o piatră roșie cu un diametru de aproximativ 6 mm. Celelalte două piese lipsesc.

Între monturi sunt aplicate două ornamente sub formă de cruciuliță. Partea de jos a plăcuțelor dreptunghiulare este ajurată cu 14 orificii de care sunt prinse lantișioarele ornate cu plăcuțe (lunule).

De baza plăcuței sunt prinse 8 lănțișoare scurte cu lungimea de 6 cm, toate având la capăt câte o placuță (lunulă) sub formă de clopoțel.

De pe lanțurile mici sunt prinse câte 3 lanțuri lungi legate între ele, pe care sunt prinse restul de lunule cu o formă circulară.

II. Starea de conservare

1. Cercel de tâmplă (124 lunule)

Degradarea mecanică - cercelul de tâmplă prezintă lipsa cârligului de prindere al toartei, iar câteva din inelele originale de prindere a pandelocurilor au fost înlocuite cu alte sârme de cupru și fier, inestetice.

https://biblioteca-digitala.ro

Nu se cunoaşte numărul iniţial al lunulelor, se menţionează lipsa unui lanţ întreg, a câtorva lunule de pe celelalte pandelocuri şi o plăcuţă tăiată pe jumătate.

Plăcuţele sunt foarte subţiri şi uşor curbate prin tehnica de lucru.

Degradare chimică - piesa este acoperită cu un strat de compuşi de culoare gri. Tortiţa şi elementul de susţinere (forma semicirculară) sunt acoperite cu o peliculă fină de compuşi de culoare alb - cenuşiu, verzui. Plăcuţele (lunule) şi lanţurile (pandelocuri) sunt acoperite cu compuşi de culoare gri spre negru.

Cercel de tâmplă (24 lunule)

Degradarea mecanică - cercelul de tâmplă prezintă lipsa cârligului de prindere, 2 lanţuri (pandelocuri) şi plăcuţe decorative (lunule). Toate plăcuţele sunt deformate mecanic, iar plăcuţa este găurită.

Degradare chimică - piesa este acoperită cu un strat uniform de compuşi de culoare gri cenuşiu.

Cercel de tâmplă (101 lunule)

Degradare mecanică - la elementul de susţinere cu formă dreptunghiulară lipsesc 2 pietre din monturi şi 4 lănţişoare scurte.

Se menţionează lipsa unor plăcuţe (nu se cunoaşte numărul iniţial al acestora), aceste plăcuţe prezintă deformări mecanice, ciupituri şi fisuri.

Degradare chimică - piesa este acoperită cu un strat de compuşi mai deschişi la culoare decât ceilalţi 2 cercei.

Din loc în loc prezintă pete de culoare neagră şi puncte de compuşi ai cuprului (culoare verde albastru).

Cei trei cercei prezentaţi au fost executaţi manual. Tortiţele şi elementele de susţinere au fost prelucrate prin: turnare, cizelare, batere şi traforare.

Monturile au fost aplicate ulterior prin sudare la cald, iar lanţurile realizate la dublu au fost confecţionate din sârmă din acelaşi aliaj.

Plăcuţele ornamentale (lunulele) au fost executate din tablă de aliaj bronz alb (cupru, staniu şi urme slabe de argint) decupate manual, iar orificiile de prindere ale acestora au fost executate prin torsionare.

III. Operaţii de restaurare efectuate

Fiecare cercel s-a lucrat separat, după demontarea pietrelor din lăcaşul lor.

Cei trei cercei s-au imersat în soluţie de Complexon III în vase separate, s-au menţinut fiecare aproximativ 10 minute, timp în care s-au tamponat uşor cu un tampon din tifon.

După fiecare imersie şi curăţire piesele au fost spălate sub jet de apă curentă şi apă distilată prin imersie, apoi au fost imersate în alcool etilic şi uscate pe hârtie de filtru.

Tratamentul s-a continuat prin repetarea acestor operaţii de patru ori până când soluţiile au rămas incolore.

Neutralizarea pieselor s-a făcut prin imersii alternative în apă distilată rece şi caldă de şase ori.

Uscarea s-a realizat în băi de alcool etilic prin imersie şi uscarea pe hârtie de filtru.

În urma operaţiilor de curăţire chimică s-a observat că cei trei cercei au căpătat culori diferite datorită compoziţiei diferite a aliajului, astfel :

- cercelul cu 124 lunule are o culoare gri închis cu tentă roşietică datorită unui conţinut mai mare în cupru;
- cercelul cu 24 lunule are o culoare gri - argintie cu nuanţe de roz;
- cercelul cu 101 lunule are o culoare gri - argintiu strălucitor.

Îndepărtarea deformărilor mecanice ale lunulelor s-a realizat cu ajutorul unui vălţuitor din os.

Remontarea pietrelor originale în monturile respective şi consolidarea lor s-a făcut prin lipire cu raşină epoxidică UHU.

Completarea celor două pietre lipsă (cercel 101 lunule) prin turnarea în monturile respective a răşinii epoxidice UHU integrată cromatic cu pigment de ulei.

Conservarea finală :

- degresarea cu alcool etilic prin imersii scurte;
- peliculizarea prin pensulare cu lac nitrocelulozic dizolvat în diluantul specific D 209.

https://biblioteca-digitala.ro

Résumé

Les boucles d`oreilles sont la propriété du Musée d`Oltenie de Craiova, faisant partie du trèsor Sotânga du XVI-e siècle. Ils sont confectionnés en argent avec une construction complexe et une décoration amples.

Le processus de restauration est fait dans le Laboratoire Zonale de Craiova par des processus typiques: des traitements chimiques et de nettoyages méchaniques classiques pour les bijoux en argent.

BIBLIOGRAFIE

- *Coroziunea și conservarea antichităților și obiectelor de artă metalice,* T. Stambolov, Oranje Nassaulaan 16 Amsterdam, pag. 118;
- *Moștenirea artei bizantine în România,* pag. 43, 46, Editura Meridiane București, 1971.

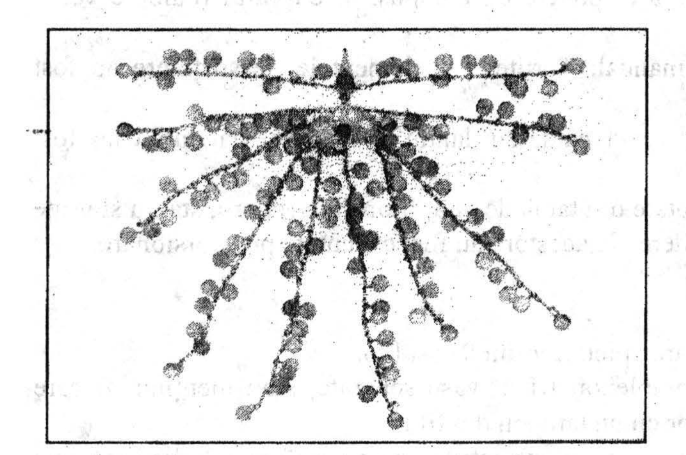
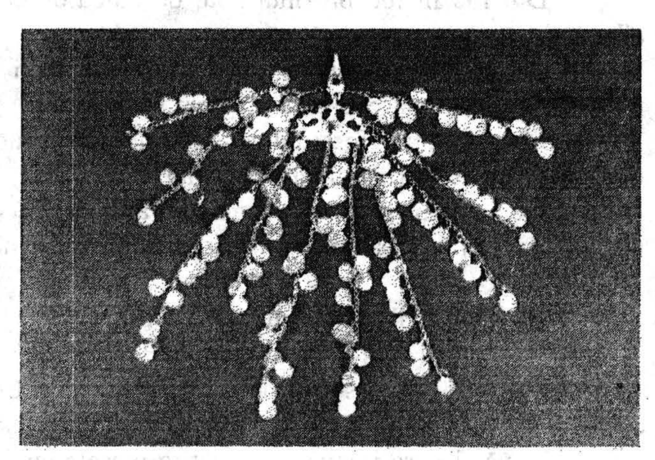

Foto 1 (înainte de restaurare, după restaurare)

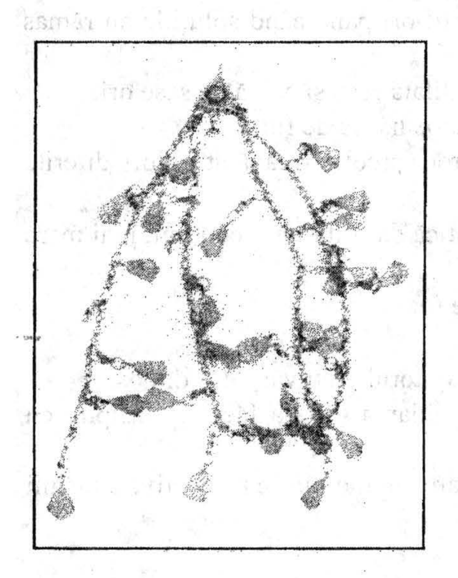
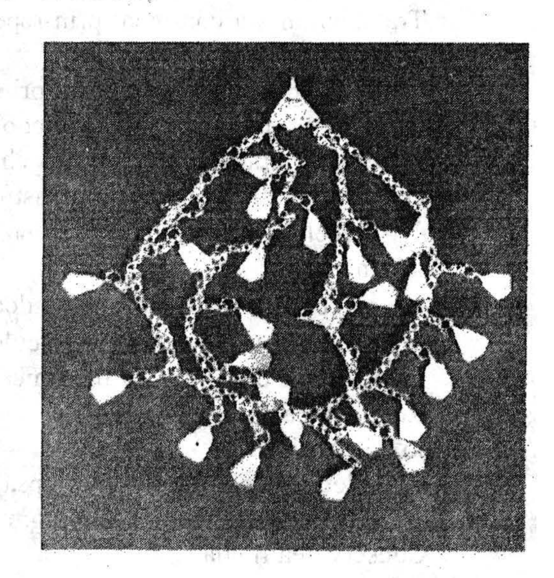
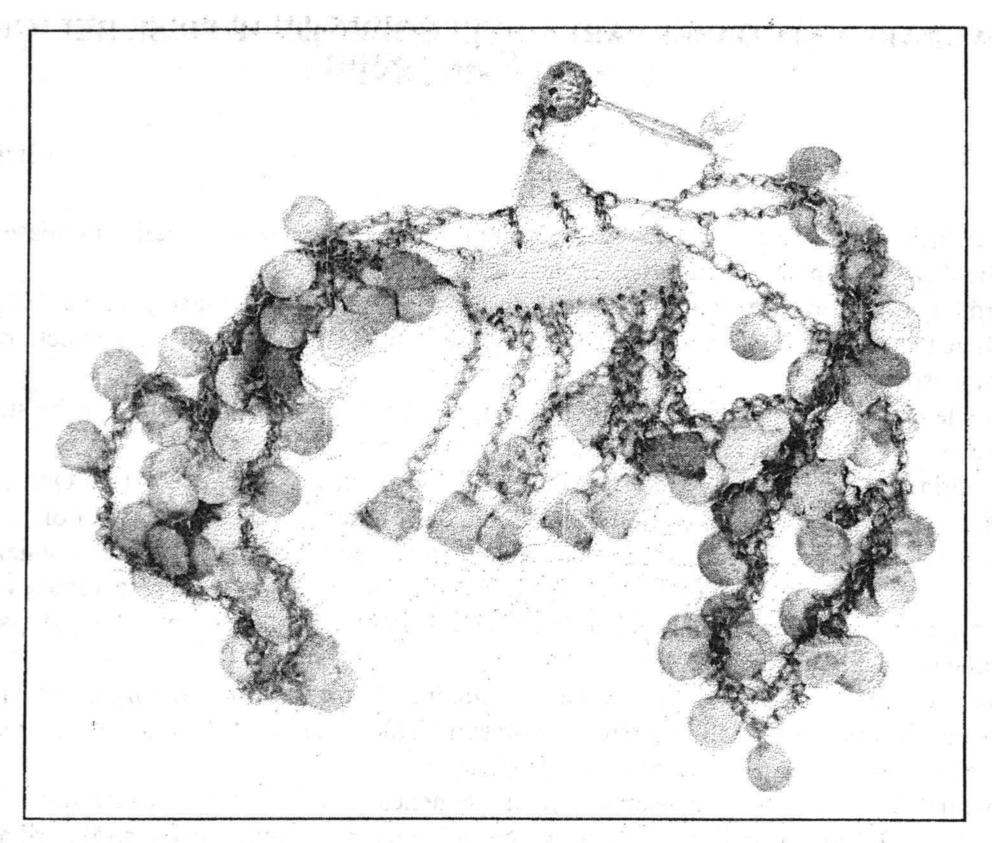

Foto 2 (înainte de restaurare, după restaurare)

https://biblioteca-digitala.ro

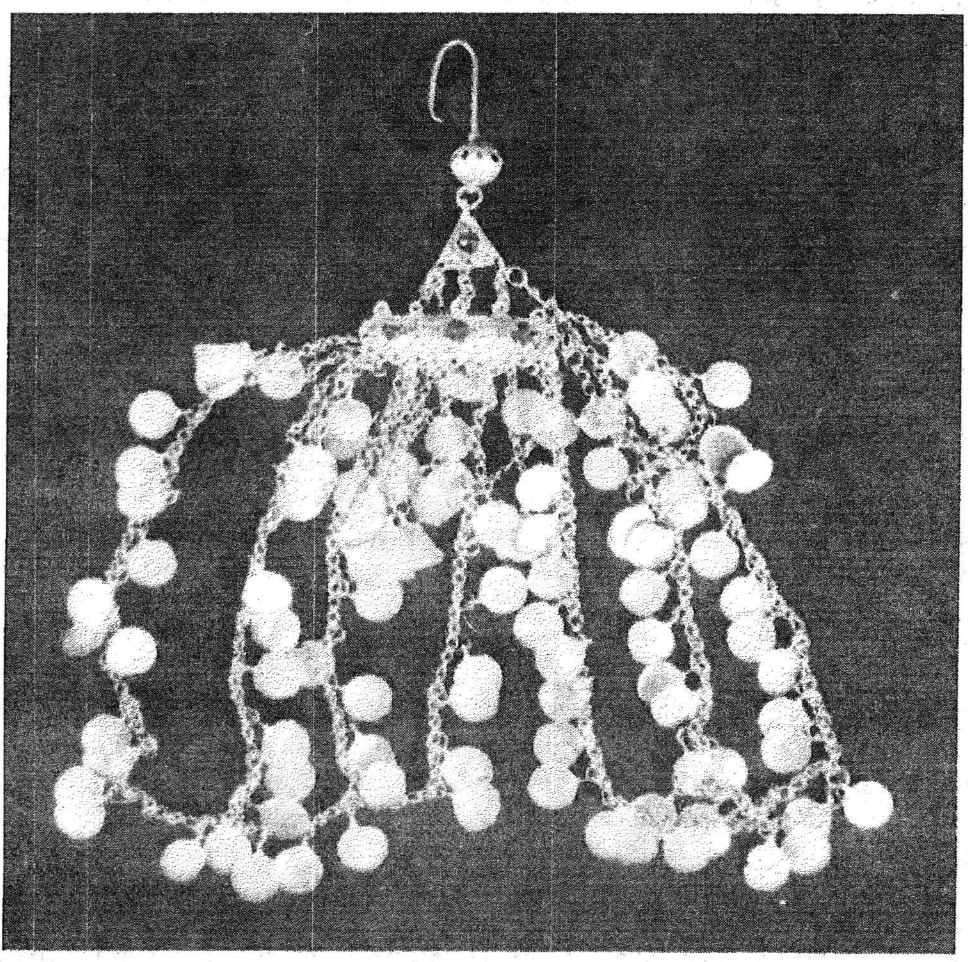

Foto 3 (înainte de restaurare, după restaurare)

https://biblioteca-digitala.ro